

communications)]. Kyiv : FOP Polishchuk O. V. [in Ukrainian]

7. Onyshchenko, S., Vertyporoh, D. (2015). Zastosuvannia IKT pry vykladanni dystsyplin tsykladu mashynoznavstva pid chas pidgotovky maibutnih uchyteliv tehnologii [Use of ICT in teaching the disciplines of Mechanical Engineering cycle in training future Technology teachers]. *Zbirnyk naukovykh prats Umans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu, 1*, 253-258. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpu2015_1_36 (last accessed: 29.11.2020). [in Ukrainian].

Отримано редакцією 29.12.2020 р.

УДК 808.5

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-3-44-78-85

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАРУБІЖНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

Карась Олена Дмитрівна

аспірантка кафедри професійної освіти та технологій с/г виробництва,
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: elenakaras1509@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7192-9835

У статті висвітлено наукові погляди на теоретичні основи мовленнєвої культури в зарубіжній лінгвістиці та професійній лінгводидактиці. З'ясовано зміст понять «мовленнєва культура», «культура мовлення» в працях зарубіжних науковців, охарактеризовано основні ознаки досліджуваного поняття (нормативність, ясність, точність, чистота, логічність, доречність). На основі порівняльного аналізу лінгводидактичних та лінгвістичних поглядів на структуру і зміст поняття «мовленнєва культура» визначено спільні та відмінні аспекти в дефініюванні означеного терміна зарубіжними науковцями. Розкрито сутність мовної політики Німеччини, Польщі, Англії, Франції з питань формування мовленнєвої культури як основи сталої мовної ситуації в країні. Виокремлено основні причини актуальності проблем мовленнєвої культури в різних країнах світу. Автором статті запропоновано власне трактування поняття «мовленнєва культура» як обов'язкового та невід'ємного складника загальної культури особистості.

Ключові слова: культура, мовленнєва культура, культура мовлення, мовна ситуація, професійне мовлення, професійна лінгводидактика, мова, мовлення, ознаки мовленнєвої культури, пуризм, мовна політика.

Постановка проблеми. Мовленнєва культура та культура мовлення вже давно перебувають у центрі уваги українських дослідників. Ступінь володіння суспільством мовленнєвою культурою є основою мовної ситуації будь-якої країни. З огляду на це простежуємо низку наукових розвідок, присвячених проблемам мовної політики різних держав, у яких аналізується зв'язок між мовленням, мовою і культурою, мовою і нацією, вплив засобів масової інформації на мовну ситуацію в країнах, розвиток мовної освіти.

У сучасному суспільстві важливого значення набуває формування комунікативної компетентності та постає актуальна необхідність дослідження мовленнєвої культури як чинника становлення особистості в професійній сфері.

В умовах, коли проблеми мовної ситуації в країні стають поряд із загальнокультурними проблемами суспільства, саме професійна мовна освіта як вищий прояв гуманізації та гуманітаризації навчання може сформувати в людині цілу систему ціннісних особистісних якостей: культуру мовлення, культуру мислення, культуру поведінки. Необхідні людині будь-якої професії лінгвістична і комунікативно-культурологічна компетентності, які реалізуються в досконалому володінні мовленнєвою культурою, дають змогу повною мірою реалізувати себе в обраній спеціальності.

Отже, питання мовленнєвої культури та культури мовлення є дуже актуальними як для вітчизняних, так і для зарубіжних лінгводидактів та лінгвістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних вітчизняних науковців значний внесок у дослідження мовленнєвої культури та культури мовлення зробили В. Александрова (розглядає мовленнєву культуру як критерій комунікативної компетентності, складну систему мовних знаків, підґрунтям якої є мовні й моральні правила та норми поведінки), Н. Бабиц (за твердженням дослідниці, центральним поняттям культури мовлення є

мовні норми), А. Богуш (аналізує мовленнєву культуру й культуру мовлення в руслі мовленнєвої діяльності особистості на засадах компетентнісного підходу), М. Вашуленко (наголошує, що культура мовлення (спілкування) – це складник комунікативної компетентності майбутнього вчителя), С. Вербещук (досліджує мовленнєву культуру в контексті культури особистості, оскільки, на думку науковця, вона відображає не тільки нормативний мовленнєвий аспект, а й особистісні, індивідуальні, загальнокультурні властивості людини), К. Климова (досліджує культуру мовлення майбутніх учителів початкових класів), Л. Лучкіна (виділяє два аспекти в обґрунтуванні означених нами понять – теоретичний і практичний), Л. Мацько (називає мовленнєву культуру та культуру мовлення вмінням володіти мовою), О. Панькевич (доводить, що культура мовлення ґрунтується на двох ступенях опанування літературної мови: правильність мовлення і мовна майстерність), О. Токарева (розкриває структуру мовленнєвої культури, її базові складники та ознаки, серед яких грамотність та мовленнєвий етикет), О. Яшенкова (потрактуює мовленнєву культуру як складник культури народу, акцентує увагу на тому, що культура мовлення є одним із компонентів мовленнєвої культури) та інші.

Дослідження проблематики мовної освіти, мовленнєвої культури та культури мовлення висвітлено і в працях зарубіжних учених: А. Гройле (A. Greule), Й. Бера (J. Bär), Р. Віммера (R. Wimmer), В. Дорошевського (W. Doroszewski), К. Крамша (C. Kramersch), Г. Лямперта (G. Lampert), А. Марковського (A. Markowski), Х. Руппа (H. Rupp) та інших.

Проте означені питання залишаються повністю не розкритими, тому мовознавчий доробок зарубіжної професійної лінгводидактики потребує більш детального студіювання.

Мета статті. Висвітлити наукові погляди на теоретичні основи мовленнєвої культури в зарубіжній лінгвістиці та професійній лінгводидактиці, з'ясувати зміст поняття «мовленнєва культура» у працях зарубіжних науковців, визначити основні ознаки досліджуваного поняття та розкрити сутність мовної політики Німеччини, Польщі, Англії, Франції з питань формування мовленнєвої культури як основи сталої мовної ситуації в країні.

Виклад основного матеріалу. Витоки професійної лінгводидактики походять від англійського напрямку «Мова для спеціальних цілей», зокрема від «Англійської мови для спеціальних цілей» (ESP – English for specific purpose), який виник у результаті «революційних» перетворень в економіці, лінгвістиці (англійська мова стала предметом, що задовольняє бажання і потреби людей різних професій і, відповідно, набула статусу мови спілкування у сфері професійної комунікації) та методиці (з'явилося вчення американського психолога К. Роджерса, яке в центрі освітнього процесу вбачає учня з його різноманітними, зокрема й професійними, потребами та інтересами). Дослідження означеного напрямку почалося в 60–70-х роках ХХ століття і пов'язане з іменами таких англійських лінгвістів, як Свейлс (Swales, 1971), Селінкер і Трімбл (Selinker & Trimble, 1976), П. Стревенс (P. Strevens, 1969) та ін. Серед основоположників «Мови для спеціальних цілей», відповідно і професійної лінгводидактики, називають Т. Хатчінсона і А. Уотерса (1987), які у своїй книзі «English for specific purposes / A learning centered approach» [1] схарактеризували концепцію «Англійська мова для спеціальних цілей» (ESP – English for specific purpose).

У зарубіжній професійній лінгводидактиці висока мовленнєва культура особистості розглядається як важливий складник загальної культури. Починаючи із 60-х років ХХ століття з'явилася велика кількість наукових праць з проблем мовленнєвої культури, культури мовлення, культури мови, взаємозв'язку мови, мовлення та культури. Ці питання залишаються актуальними і в наш час для Англії, Німеччини, Польщі, Франції та інших зарубіжних країн.

У багатьох розвинених європейських державах мовленнєва культура є ознакою національної традиції, яку потрібно оберігати, культивувати, примножувати, удосконалювати через основні якості: нормативність, ясність, точність, чистоту, простоту, логічність (у французів додано ще елегантність і гармонію).

Зауважимо, що в мовознавчих розвідках науковців багатьох держав поняття «мовленнєва культура» має свої еквіваленти. Зокрема, французька лінгвістична теорія оперує терміном «критика мови» (critique du langage). В Угорщині, наприклад, звучить так:

«beszédkultúra». В Англії – «народна мовна культура» (popular culture of language). У Чехії, Словаччині та В'єтнамі функціонують два терміни: «культура мови» і «культура мовлення». У Болгарії останнім часом послуговуються модусами «мовний етикет» і «правильна болгарська мова», хоча кілька десятиліть тому активно функціонував термін «культура мови».

Польські мовознавці для позначення понять «культура мови», «мовленнєва культура» використовують терміни «kultura języka» («культура мови»), «kultura mowy» («культура мовлення»). Однак частіше за все послуговуються першим терміном для позначення досліджуваного поняття. Термін «мовна культура» визначається як «діяльність, спрямована на вдосконалення мовлення і розвиток уміння використовувати його правильно та ефективно» [2, с. 46].

За визначенням А. Марковського, культура мови – це свідоме та цілеспрямоване використання мови в будь-яких комунікативних ситуаціях [3]. Згодом лінгвіст уточнює, що це:

- 1) уміння правильно говорити і писати відповідно до мовних норм, затверджених у певному суспільстві;
- 2) культуромовна діяльність, культивування мови;
- 3) позитивна характеристика людини, яка володіє високим рівнем лінгвістичних знань та має мовну свідомість;
- 4) лінгвістична дисципліна, що виникла в результаті зацікавленості мовознавців питаннями нормативності мови [4, с. 16].

Деякі науковці послуговуються цим терміном як синонімом до нормативної лінгвістики.

У контексті нашого дослідження слушною є думка В. Дорошевського про те, що «роботою над культурою мови не можуть займатися лише лінгвісти (як спеціалісти), бо вони не єдині, хто впливає на мовні процеси. Культивувати мову повинні всі її користувачі... Викладання мови, якою ми послуговуємося щодня, є важливою проблемою, тому що мова свідчить про наш інтелектуальний рівень, про нашу культуру... Усі викладачі, усі в закладі освіти і, нарешті, усі здобувачі освіти повинні усвідомити, що мова вимагає турботи та любові, бо вона є свідченням нас самих і всього нашого народу» [5, с. 78].

В. Дорошевський був творцем теоретичних нормативних концепцій, зокрема, займався дослідженням сутності і механізму мовних помилок, критеріїв мовної нормативності, також виступив ініціатором створення нового типу мовної педагогіки, що знайшло своє відображення на сторінках книг «Rozmowy o języku» та «O kulturę słowa», а також у радіопередачах Radiowego Poradnika Językowego [6, с. 88].

Німецькі лінгводидакти оперують поняттями «Sprachkultur» («культура мовлення») та «Sprachpflege» («піклування про чистоту мови», «культивування мови»), де «Sprache» в перекладі з німецької «мова, мовлення», а «Pflege» – «піклування, догляд, турбота». Загалом мовленнєва культура німецької мови сприймається як покращення мовлення. Припускають, що термін «культура мовлення» (Sprachkultur) – це калькування німецькими лінгвістами російського «культура речи» та чеського «jazykova kultura».

Запропоноване А. Марковським визначення «культури мови» частково співзвучне зі словами німецького вченого Н. Німаєра, який писав: «Культура мовлення є частиною загальної культури народу і її вираження; відповідно до її критеріїв оцінюється рівень мовної діяльності, а також сприйняття та оцінка мови окремими її носіями або мовним суспільством» [7, с. 83].

Основним теоретиком «Sprachkultur» вважають Р. Віммера, який стверджує, що основні суперечності щодо «Sprachkultur» у Німеччині передбачають концепцію культури, яка дає змогу засвоїти різноманітний мовний досвід та норми мовної спільноти. Науковець цитує Г. Вайнріха, щоб проілюструвати висунуту концепцію норми: «Ми хочемо назвати мовну культуру втіленням гнучкої мовної свідомості, яка є критичною та самокритичною, яка дотримується усталених мовних норм і в усіх питаннях правильного використання мови, орієнтована насамперед на літературу» [8, с. 255].

За твердженням А. Гройля, «якщо мовці зможуть стежити за розмовними максимами

(«Maximen der Sprachkultur» («Максими мовної культури»)) у будь-якій ситуації (що є головною метою «Sprachkultur»), вони повинні вміти спілкуватися відповідно до певної ситуації і використовувати норми мовного стандарту» [9, с. 26]. Для Х. Руппа мовна культура «Sprachkultur» має базуватися на коректності, яку називає синонімом до доречності («Sachgemäßheit beim Sprechen» – «доречність у розмові»), і наголошує, що її метою має бути забезпечення успішного спілкування. На його думку, «успішне спілкування передбачає звернення уваги на співрозмовника» (за Х. Руппом). Отже, він розглядає «Sprachkultur» у широкому розумінні як соціально-політичну, педагогічну та етичну проблему.

Аналіз німецьких лінгвістичних та лінгводидактичних джерел дає нам підстави констатувати, що науковці більше зосереджують увагу на загальних та абстрактних нормах спілкування, а не мовній системі, а отже, на культурі користування мовою («Sprachgebrauchskultur»), а не культурі мовної системи («Sprachsystemkultur»).

Основними компонентами німецької концепції мовної культури («Sprachkultur») є доречність та зрозумілість, або взаєморозуміння. Доречність спілкування ґрунтується на думці, що мовлення та мовні засоби відрізняються залежно від мети мовленнєвої ситуації. Р. Віммер, уважаючи надважливою зрозумілість, наголошує, що «намагання зрозуміти завжди передбачає врахування позиції іншого; мова конститується діалогічно» [8, с. 255].

Німецький дослідник Й. Бер у статті «Зауваження до теорії та практики роботи з мовою, над мовою, для мови» аналізує культуру мовлення в контексті мовознавчих аспектів [10, с. 245]. На його думку, на формування культури мови суспільства чи індивіда впливають: дослідження мови в наукових інститутах, мовна освіта в закладах освіти, реклама мови, надання мовних консультацій, інформування про стан мови, мовна критика.

Нині мовленнєва культура німців ґрунтується на пуристичних засадах, які спрямовані на зменшення функціонування в німецькій мові й мовленні англійських запозичень та псевдоанглійських слів («Denglisch»). Так, О. Чорна, аналізуючи мовотворчі процеси в сучасній німецькій мові, наголошує, що передусім поняття «Denglisch» науковці трактують як «невиправдано велику сукупність англійських запозичень у німецькій мові, які використовуються не стільки для задоволення прямих комунікативних потреб, скільки заради розваги» [11, с. 39].

Для ефективного розвитку мови й літератури в Німеччині в 1949 році створено Німецьку академію мови й поезії (Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung).

Важливість концепції «мовної культури» в Німеччині ілюструється виданням 1999 року довідника з переліком понад сотні установ, які пропагують актуальність проблеми мовленнєвої культури та збереження рідної мови в німецькому суспільстві. Більше того, кожні два роки Товариство німецької мови (Gesellschaft für die deutsche Sprache (GfdS)), вебсайт якого (www.gfds.de) закликає німців стати його членами для підтримки та розвитку мовно-культурної діяльності («sprachkulturelle Arbeit»), присуджує премію за видатні заслуги з мовленнєвої культури в засобах масової інформації. Основні завдання діяльності товариства: підвищувати обізнаність населення про німецьку мову, підтримувати авторитет німецької мови у світі, критично спостерігати за розвитком мови, на основі наукових досліджень надавати рекомендації щодо вкоренованого використання мови.

Товариство німецької мови також займається мовностилістичним редагуванням приватних та професійних текстів, наголошуючи, що відповідність лексичних, орфографічних, синтаксичних та пунктуаційних норм настільки ж важлива, як і стилістичних.

Особливе значення мовленнєва культура має і для французів. Про це свідчить функціонування відповідних інституцій, зокрема Французької академії, Головного управління з питань французької мови. У наш час у Франції працює велика кількість структур, організацій, комісій та асоціацій («Майбутнє французької мови», «Захист французької мови», «Право розуміти», «Франкомовна асоціація дружби і зв'язків», «Асоціація комп'ютерників, які розмовляють французькою»), основна мета діяльності яких – захист і розвиток французької мови, провадження «лінгвістично-культурної» політики країни, обстоювання думки про те, що мова є основою нації.

Аналіз наукових праць (К. Крамш, Г. Лямперт) свідчить, що в англomовній професійній лінгводидактиці та лінгвістиці немає прямих відповідників термінів «мовленнева культура», «культура мовлення» та «культура мови». Проте в Оксфордському англійсько-німецькому словнику термін «*language culture*» має інший семантичний відтінок, оскільки, за Г. Лямпертом (G. Lampert), «концепція культури мови стосується сукупності культурних практик і пов'язаних з мовою знань в англomовному суспільстві» [12, с. 37].

Англomовні наукові розвідки здебільшого розкривають проблеми взаємозв'язку мовлення, мови та культури, навчання англійської мови через вивчення культури та звичаїв народу.

К. Крамш виділяє три способи взаємозв'язку мови і культури: «по-перше, мова презентує культурну реальність (словами люди виражають факти та ідеї, але також відображають свої відносини); по-друге, мова втілює культурну реальність (люди надають значення своєму досвіду через засоби комунікації); по-третє, мова символізує культурну реальність (люди сприймають свою мову як символ їхньої соціальної ідентичності)» [13, с. 3].

У десятитомній «Енциклопедії мови та лінгвістики», що є англійською версією «Енциклопедії мовознавства» Х. Бусмана, немає інформації про культуру мови (*language culture*), однак простежуємо важливі ремарки про планування мови та управління розвитком мови як основи сталої мовної ситуації в країні.

Як зазначає Г. Лямперт, в англomовному середовищі роль «культури мови» певною мірою виконує концепція послуговування мовою, що передбачає доречність та точність використання мовних засобів з огляду на соціальний і культурний статус мовця [12].

Проте в англійській мові, як і в німецькій, простежувалося явище пуризму, оскільки англійська мова златинізувалася (наприклад, лат. *schola* – англ. *school* ['sku: l] (школа), лат. *magister* – англ. *schoolmaster* ['sku: lmɑstə] (учитель), лат. *canon* – англ. *canon* ['kænən] (правило), лат. *grammatika nota* – англ. *grammar* ['græmə] (оцінка), лат. *papyrus* – англ. *paper* ['reɪpə] (папір) та інші).

В Англії друкується велика кількість книг про культуру мови, серед яких особливу увагу привертає видання відомої англійської журналістки та радіоведучої Л. Трус «*Eats, Shoots and Leaves*». У книзі, опублікованій у 2003 р., авторка аналізує пунктуаційні норми у Великобританії й Сполучених Штатах Америки та описує, як послаблюються та нівелюються правила пунктуації в тогочасному суспільстві. Її мета – нагадати читачам про важливість пунктуації в англійській мові, поєднуючи гумор та інструкції.

Актуальність порушеної проблеми підтверджується і тим фактом, що в закладах вищої освіти багатьох зарубіжних країн, зокрема Німеччини, Польщі, Франції, викладаються спецкурси «Культура мовлення», «Мовленнева культура», «Мовна культура», що дає змогу майбутнім фахівцям певної галузі краще опанувати рідну мову, оволодіти її нормами, мовленневим етикетом, удосконалити навички усної та писемної мовленневої культури.

Особлива увага до питань мовленневої культури в різних країнах світу визначається багатьма причинами, серед яких: порушення правил мовного етикету, надмірне використання в мовленні запозичених слів, активне проникнення сленгу в різні сфери діяльності, вплив мов сусідніх країн, нечіткі межі розмовної і літературної мов, мовні варіанти, мовний пуризм, низький рівень мовленневої культури молоді, яка є рушійною силою мовленневих процесів.

На основі порівняльного аналізу лінгводидактичних та лінгвістичних поглядів на структуру і зміст поняття «мовленнева культура» можемо констатувати, що спільними аспектами в дефініюванні означеного терміна зарубіжними науковцями є формування вміння правильно говорити і писати відповідно до затверджених у суспільстві мовних норм та постійна мовна освіта, спрямована на вдосконалення мовлення та розвиток уміння грамотно і доречно послуговуватися рідною мовою. Водночас є аспекти, характерні тільки для однієї мови. Так, в англійській лінгводидактиці мовленнева культура розглядається як явище пуризму, що передбачає неприпустимість використання слів іншомовного походження та запозичень з інших мов. Для німецької мовленневої культури характерним є добір вишуканих і довершених мовних засобів задля вдосконалення комунікативної компетентності та прагнення

до розширення й уточнення словникового запасу.

З огляду на те, що в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців не простежується однозначного підходу до визначення поняття «мовленнєва культура», пропонуємо його власне трактування. На наш погляд, мовленнєва культура – це обов’язковий та невід’ємний складник загальної культури, який ґрунтується на: 1) усвідомленні мовцями ролі й місця мови в їхньому професійному становленні та в розбудові державної мовної політики; 2) досконалому знанні мови як системи мовних знаків; 3) володінні нормами сучасної літературної мови, умінні ясно, логічно, правильно, доречно, виразно формулювати і висловлювати власну думку залежно від мовної ситуації.

Висновки. Основними напрямками дослідження проблеми сутності мовленнєвої культури в зарубіжній лінгвістичній та лінгводидактичній літературі є різноаспектне обґрунтування сутності понять «культура мовлення», «мовленнєва культура», визначення основних їх ознак. Мовленнєва культура в зарубіжній професійній лінгводидактиці залежно від особливостей кожної мови трактується як: культивування мови (теоретична мовознавча діяльність, мовна освіта, мовна політика); культура мови (літературної мови); культура мовлення (використання мови, комунікативна культура); галузь мовознавства, що досліджує культуру мовлення.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розкритті педагогічних умов формування мовленнєвої культури майбутніх бакалаврів професійного навчання.

Список використаної літератури

1. Hutchinson T., Waters A. English for specific purposes / A learning centered approach. Cambridge University Press, 1987. 183 p.
2. Buttler D., Kurkowska H., Satkiewicz H. Kultura języka polskiego. Warszawa, 1976. 297 s.
3. Markowski A. Kultura języka. Nowy słownik poprawnej polszczyzny. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002. 1650 s.
4. Markowski A. Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne. Warszawa, 2005. 292 s.
5. Doroszewski W. O kulturę słowa. Warszawa, 1985. Т. I. 322 s.
6. Могила О. А. Культура мови в ПНР. *Культура слова*: республік. міжвідом. зб. 1979. Вип. 16. С. 88–92. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine16-18.pdf> (дата звернення: 15.12.2020).
7. Нимайер Н. Культура речи: понятие и критерии. *Русский язык за рубежом*. 1991. № 3. С. 83–85.
8. Rainer Wimmer. Sprachkritik und Sprachkultur. *Tendenzen der deutschen Gegenwartssprache*, ed. Hans J. Heringer et al. Tübingen, 1994. S. 253–264.
9. Albrecht Greule. Sprachkultivierung – Theorie und Praxis in Deutschland. *Europäische Sprachkultur und Sprachpflege* / in Greule and Lebsanft (eds). Tübingen, 1998. S. 25–36.
10. Bär J. A. Darf man als Sprachwissenschaftler die Sprache pflegen wollen? – Anmerkungen zu Theorie und Praxis der Arbeit mit der Sprache, an der Sprache, für die Sprache. *Zeitschrift für germanistische Linguistik (ZGL)*. 2002. № 30. S. 222–251.
11. Чорна О. Мовотворчі процеси в сучасній німецькій мові. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2018. Вип. 164. С. 37–43.
12. Lampert G. «To hell with the future, we’ll live in the past»: Ideas and Ideologies of Language Culture in Britain. *Europäische Sprachkultur und Sprachpflege*. Tübingen: Narr, 1998. S. 37–62.
13. Kramsch C., Widdowson H. Language and culture. Oxford: Oxford University Press, 1998. 134 p.

THEORETICAL FOUNDATION OF SPEECH CULTURE IN FOREIGN PROFESSIONAL LINGUODIDACTICS

Karas Olena

Postgraduate Student of Vocational Education and Technology of Agricultural Production Department
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The speech culture has long been at the center of Ukrainian researchers attention. The degree of public mastery of speech culture is the basis of the language situation of any country. A number of scientific studies of the language policy of different countries are monitored, in which the relationship between speech, language and culture, language and nation, the influence of the media on the language situation in countries, and the development of language education are analyzed.*

In modern society, the building of communicative competence becomes important and there is a need to study speech culture as a factor in the building of personality in the professional sphere.

Professional language education as a higher manifestation of humanization of education can develop a whole system of personal values: culture of speech, culture of thinking, culture of behavior. The linguistic and communicative-cultural competences necessary for a person of any profession, realized in an impeccable mastery of speech culture, allow one to fully realize oneself in the chosen specialty.

Purpose. *The purpose of this study is to highlight scientific views on the theoretical foundation of speech culture in foreign linguistics and professional linguodidactics; to analyze the meaning of «speech culture» in the works of foreign scholars; to identify the main features of the concept and to reveal the essence of language policy in Germany, Poland, England and France on the building of speech culture as the basis of a sustainable language situation in the country.*

Methods. *Theoretical methods of analysis and generalization of scientific literature, research and publications, systematization and generalization of the received information.*

Results. *The article highlights scientific views on the theoretical foundation of speech culture in foreign linguistics and professional language didactics. The meaning of the concept «speech culture» in the works of foreign scholars is clarified, the main features of the studied concept (normativeness, clarity, accuracy, purity, logic, relevance) are characterized. Based on a comparative analysis of linguodidactic and linguistic views on the structure and content of the concept of «speech culture» identified common and different aspects in the definition of this term by foreign scholars. The essence of the language policy of Germany, Poland, England, France on the building of speech culture as the basis of a stable language situation in the country is revealed. The main reasons for the urgency of speech culture in different countries are highlighted.*

Originality. *Speech culture is a mandatory and integral component of general culture, which is based on: 1) awareness of the role and place of the language by the speakers in their professional development and in the development of state language policy; 2) perfect knowledge of the language as a system of linguistic signs; 3) knowledge of the norms of the modern literary language, the ability to clearly, logically, correctly, adequately formulate and express one's own opinion, depending on the linguistic situation..*

Conclusion. *The main directions of study the essence of speech culture in foreign linguistic and linguodidactics literature are multifaceted substantiation of the essence of the concept «speech culture», definition of its main features. Speech culture in foreign professional language didactics, depending on the characteristics of each language is interpreted as: language cultivation (theoretical linguistics, language education, language policy); culture of language (literary language); culture of speech (language use, communicative culture); branch of linguistics that studies the culture of speech.*

Key words: *culture, speech culture, language situation, professional speech, professional linguodidactics, language, speech, characteristic of speech culture, purism, language policy.*

References

1. Hutchinson, T., Waters, A. (1987). English for specific purposes / A learning centered approach. Cambridge University Press. [in English].
2. Buttler, D., Kurkowska, H., Satkiewich, H. (1976). Kultura języka polskiego [Culture of the Polish language]. Warsaw. [in Polish].
3. Markowski, A. (2002). Kultura języka. Nowy słownik poprawnej polszczyzny [Language culture. New dictionary of correct Polish]. Warsaw. [in Polish].
4. Markowski, A. (2005). Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne [Culture of the Polish language. Theory. Lexical issues]. Warsaw. [in Polish].
5. Doroszewski, W. (1985). O kulturze słowa [For the culture of the word]. Warsaw. [in Polish].
6. Mohyla, O. (1979). Kultura mowy v PNR [Language culture in Poland]. *Kultura slova – Culture of the word*, 16, 88–92. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine16-18.pdf> [in Ukrainian].
7. Nimaiier, N. (1991). Kultura rechi: poniatii i kriterii [Speech culture: concept and criteria]. *Russkii yazyk za rubezhom – Russian language abroad*, 3, 83–85. [in Russian].
8. Wimmer, R. (1994). Sprachkritik und Sprachkultur [Language criticism and language culture]. *Tendenzen der deutschen Gegenwartssprache – Trends in contemporary German*. Tübingen, 253–264. [in German].
9. Greule, A. (1998). Sprachkultivierung – Theorie und Praxis in Deutschland [Language Cultivation - Theory and Practice in Germany]. *Europäische Sprachkultur und Sprachpflege – European language culture and language maintenance*. Tübingen, 25–36. [in German].

10. Ber, J. (2002). Darf man als Sprachwissenschaftler die Sprache pflegen wollen? – Anmerkungen zu Theorie und Praxis der Arbeit mit der Sprache, an der Sprache, für die Sprache [As a linguist, is it allowed to want to maintain the language? – Notes on the theory and practice of working with language, on language, for language]. *Zeitschrift für germanistische Linguistik – Journal for German Linguistics*, 30, 222–251. [in German].

11. Chorna, O. (2018). Movotvorchi protsesy v suchasni nimetskii movi [Linguistic processes in modern German]. *Naukovi zapysky. Seriya: Filolohichni nauky - Scientific notes. Series: Philological Sciences*, 164, 37–43. [in Ukrainian].

12. Lampert, G. (1998). «To hell with the future, we'll live in the past»: Ideas and Ideologies of Language Culture in Britain. *Europäische Sprachkultur und Sprachpflege – European language culture and language maintenance*. Tübingen, 37–62. [in English].

13. Kramsch, C., Widdowson, H. (1998). *Language and culture*. Oxford: Oxford University Press. [in English].

Отримано редакцією 18.12.2020 р.

УДК 378.22:51

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-3-44-85-94

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІЗ КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК В АГРОТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Онищенко Галина Олександрівна

аспірантка кафедри вищої математики і фізики

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

e-mail: palgalina1@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8672-8398

У статті подано модель професійно орієнтованої математичної підготовки бакалаврів із комп'ютерних наук в агротехнічних університетах, яка розроблена на основі аналізу їхньої майбутньої професійної діяльності та розкриває вимоги до результатів засвоєння освітньої програми професійної підготовки фахівців спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» галузі знань 12 «Інформаційні технології». Результатом цієї підготовки визначено сформованість у бакалаврів із комп'ютерних наук математичної компетентності на основі професійно орієнтованого змісту, форм організації освітнього процесу, методів та засобів навчання математичних дисциплін.

Ключові слова: професійно орієнтована математична підготовка, бакалаври з комп'ютерних наук, інформаційні технології, агротехнічні університети, моделювання, модель.

Постановка проблеми. Професійна підготовка бакалаврів зі спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» галузі знань 12 «Інформаційні технології» передбачає вивчення фундаментальних фізико-математичних дисциплін, які є підґрунтям їхньої фахової підготовки [1]. Серед фундаментальних фізико-математичних дисциплін особливе місце посідає математика, оскільки рівень математичної підготовки бакалаврів із комп'ютерних наук в агротехнічних університетах визначає рівень не тільки власне предметної математичної, але й професійно-особистісної культури майбутнього фахівця в галузі ІТ. У цьому контексті вимоги до рівня математичної підготовки бакалаврів із комп'ютерних наук постійно зростають. Це детерміновано такими чинниками:

- соціально-економічними, що спричинені жорсткими вимогами ринкової економіки, які визначають державне замовлення на підготовку фахівця високої кваліфікації;
- технологічними, що пов'язані з розвитком інформаційних технологій, упровадженням комп'ютерної техніки в усі сфери життя й економіки країни;
- організаційними, що пов'язані зі зміною статусу закладів вищої аграрної освіти і переходом вищої професійної освіти на багаторівневу систему підготовки фахівців;
- предметними, що пов'язані з широким спектром використання математичних методів на основі засобів ІКТ для вирішення дослідницьких і професійних завдань [2; 3; 4; 5].

Вивчення особливостей професійно-орієнтованої математичної підготовки бакалаврів з комп'ютерних наук в агротехнічних університетах зумовлене необхідністю реалізації нових цілей професійної підготовки ІТ-спеціаліста та передбачає моделювання освітнього процесу і створення методичного забезпечення успішної реалізації моделі професійно орієнтованої